

Нясумнае чытанне

«З ДУШЫ ЎЦЯКАЛІ НЕДАВЕР І ЗМРОК, І ПЕСНЯЎ ВАЛАЧОБНІКАМ ХАПАЛА»

Сем вершаў пра Вялікдзень

«МІХАСЁВЫ ПРЫГОДЫ» Ў КОЛАСАВЫМ ДОМЕ

6 чэрвеня ў Дзяржаўным
літаратурна-мемарыяльным музеі
Якуба Коласа ў Мінску пройдзе
фестываль дзіцячай кнігі

Пра тое, якім будзе новае свята прыгожага пісьменства, і ішла гаворка напярэдадні ў Коласаўскім музеі. Варта нагадаць, што фестываль «Міхасёвы прыгоды» праводзіцца не ўпершыню, а стаў добрай традыцыяй вядучага літаратурнага музея краіны. Сярод арганізатараў адмысловага творчага праекта — Саюз пісьменнікаў Беларусі, Выдавецкі дом «Звязда», кнігарня «Акадэмкніга».

— Па традыцыі падчас фестывалю, на які мы запрашаем школьнікаў, юных чытачоў і іх бацькоў, несумненна, будзе гучаць коласаўская тэма, — падзялілася меркаваннямі дырэктар музея Ірына МАЦЯС. — Адным з першых мерапрыемстваў стане сустрэча гасцей, удзельнікаў з унучкай пісьменніка Марыяй Міхайлаўнай Міцкевіч, якая шмат гадоў высту-

ЯКУБ КОЛАС

МІХАСЁВЫ ПРЫГОДЫ

пае ў друку па тэме коласазнаўства і якая раскажа пра сам Дом Коласа, пра сям'ю паэта, яго блізкае атачэнне, пра тое, якія жыццёвыя, грамадскія калізій сталі асновай многіх твораў народнага песняра.

Дырэктар — галоўны рэдактар Выдавецкага дома «Звязда», старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Алесь КАРЛЮКЕВІЧ звярнуў увагу на тое, што ў апошнія тры-чатыры гады, у прыватнасці ў «Звяздзе», пабачыў шэраг кніг Якуба Коласа. Гэта — і чатыры выданні «Беларускіх народных казак у апрацоўцы Якуба Коласа», і дзве кнігі з раздзеламі з неўміручай паэмы «Новая зямля» — «Летнім часам» і «Каляды» з ілюстрацыямі таленавітага сучаснага кніжнага графіка Лізаветы Жванія, а таксама «Міхасёвы прыгоды», у афармленні якіх выкарыстаны ілюстрацыі мастака Анатоля Волкава да першага выдання паэмы. «Усе гэтыя выданні, якія, між іншым, даволі хутка разыходзяцца на беларускім кніжным рынку, — заўважыў Алесь Мікалаевіч, — мы абавязкова прадставім да ўвагі ўдзельнікаў фестывалю...»

Дырэктар кнігарні «Акадэмкніга» Вольга ГЛУХОЎСКАЯ адзначыла тое, што вопыт рэалізацыі кніг у іх краме паказвае: творы Якуба Коласа трэба часцей выдаваць масавымі тыражамі, у добрым мастацкім афармленні. Гэта варта рабіць з разлікам не толькі на юнага, але і на дарослага чытача.

На фестывалі «Міхасёвы прыгоды» аматараў чытання чакаюць сустрэчы з дзіцячымі пісьменнікамі Аленай Стэльмах, Кацярынай Хадасевіч-Лісавой, Ірынай Карнаухавай, Міхасём Пазняковым, Валянцінай Драбышэўскай і іншымі паэтамі і празаікамі, якія большасць сваіх твораў адрасуюць хлопчыкам і дзяўчынкам. У праграме кніжнага свята па традыцыі — і сустрэча з кніжным графікам. Мяркуецца разгарнуць таксама выстаўку дзіцячых малюнкаў, прысвечаных творам сучасных дзіцячых пісьменнікаў Беларусі. Музейшчыкі, арганізатары фестывалю «Міхасёвы прыгоды» абцякаюць правесці на тэрыторыі музейнай сядзібы і цікавы літаратурны квэст. Каб прайсці яго паспяхова — трэба ўважліва зазірнуць у творы народнага паэта Беларусі Якуба Коласа.

— Фестывалі дзіцячай кнігі, дзіцячага чытання — добрая традыцыя, — зазначыў на аргкамітэце чарговага коласаўскага свята Алесь Карлюкевіч. — Такія імпрэзы варта арганізоўваць і на іншых літаратурных, музейных пляцоўках, а таксама ў бібліятэках краіны. Яшчэ ніколі не праводзіўся фестываль «Палескія рабінзоны». Ды і кніжныя фестывалі, так ці інакш звязаныя з творчасцю Івана Сяркова, Міхася Лынькова, Міхася Зарэмбы на Гомельшчыне, Віцебшчыне, Лагойшчыне, вядома ж, дадалі б цікавасці да беларускага слова, беларускай літаратуры ў юных чытачоў краіны.

Раман СЭРВАЧ.

«Радасць двойная ўсім хрысціянам і весялосць невымоўная свету дзеля свята, што сёння настала замест тугі таямніцы ранейшай. Гэтак, адправіўшы мужа ў дарогу, тужлівая жонка строгая з дзецмі, але ж як вернецца муж нечакана — жонка весялосць невымоўную ўспрымае, і дзеці цешацца, абдораныя празмерна». Так паэтычна пачынаецца велікодная прамова святога Кірылы Тураўскага ў гонар свята, якое нашы продкі нездарма назвалі Вялікдзень — Уваскрэсенне Хрыстова. Не толькі ўзнёслыя словы прапаведзяў нарадзіў гэты дзень, але і радкі вершаў. Беларускія паэты знаходзілі непаўторныя вобразы, натхняючыся гэтым светлым святам... Давайце ж разам іх прачытаем.

«ЛЯЖАЛА ШЫНКА, ЯК КАДУШКА»

Надзвычай сакавіта апісана, як святкавалі беларускія сяляне сто гадоў таму Вялікдзень, у паэме, якую недарэмна называюць энцыклапедыяй беларускага жыцця, — «Новай зямлі» Якуба Коласа. Канстанцін Міхайлавіч Міцкевіч згадвае падрабязнасці ўласнага дзяцінства: як у вялікую суботу прыбіралі хату і двор, прыбіраліся і мыліся самі, перад тым як ехаць да споведзі ў царкву; як неслі асвячанае «велікодныхы дары», паклаўшы ў «кашы, каробкі, паўсасыміны». І як маленькі Костусь адчуваў — уся прырода чакае Вялікадня:

«Звяры Вялікдзень чуюць, птушкі,
І хвоі гэтыя, і елі,
Ліхія людзі падабрэлі,
Бо святам Божым ўсюды вее;
З нажом разбойнік не пасмее
Залегчы ў лесе срдзё дарогі,
Бо і заможны і убогі
Святы Вялікаднік святкуюць
І радасць ў сэрцы сваім чуюць».

А вось і вярнулася сям'я з усяночнай, «абрусам белым стол накрыты»... Памаліліся, селі за стол, «І гуртам яйкі ачышчаюць // І па кусочку іх бяруць, // Крыху падсольваюць, ядуць...» Ну а стравы велікодныхы Коласам апісаныя так, што слінкі цякуць у чытача: «Ляжала шынка, як кадушка, // Румяна-белая пампушка, // Чырвона зверху, сакаўная, // Як бы агонь у ёй палае, // А ніз бялюткі, паркалёвы; // Кілбасы-скруткі, як падковы, // Між сцёган, сала і грудзінак // Красуе ўсмажаны падсвінак...»

Карацей, як напрыканцы раздзелу зазначае аўтар,
«Са смакам елі і багата —
На тое ж даў Бог людзям свята».

«ВЯСНА ЎЖО НА СВЕЦЕ, — ХРЫСТОС УВАСКРОС!»

Свой верш «Вялікдзень» Янка Купала напісаў у 1909 годзе, калі яшчэ наперадзе былі і перамога вызваленчага нацыянальнага руху, і ўзнікненне беларускай рэспублікі, і слава яе першага народнага паэта... Купала піша пра два свята: гэта Вялікдзень, Уваскрэсенне Хрыстова, і вясна — час адраджэння народа, сімвал вольнай, незалежнай Беларусі.

«Два святы на свеце — ад нівы да нівы:
Хрыстос уваскрос! Наступае вясна!
Глянё смела, глянё вольна, шчасліў,
нешчаслівы.
І далей к жыццю з паніжэння і сна!

Гэй, гэі, на спатканне вялікіх двух святаў
Спяшыце супольна, хто ў путах не згніў!
Хай льюцца-зльлюцца ад хаты да хаты
У адно ўсе грамады, ўсе людзі ўсіх ніў!...

Вялікдзень! Вялікдзень! — ад нівы да нівы
Заводзіць бацькоў сваіх песеньку сын.
Зірні ж, азірніся, шчасліў, нешчаслівы.
І заўтра на поле да сох як адзіні!

Дагэтуль мы плачам,
дагэтуль мы стогнем,
Адвечных не можам пазбыцца сплёз...
Наперад па шчасце! Хай злое ўсё дрогне,
Вясна ўжо на свеце,— Хрыстос уваскрос!»

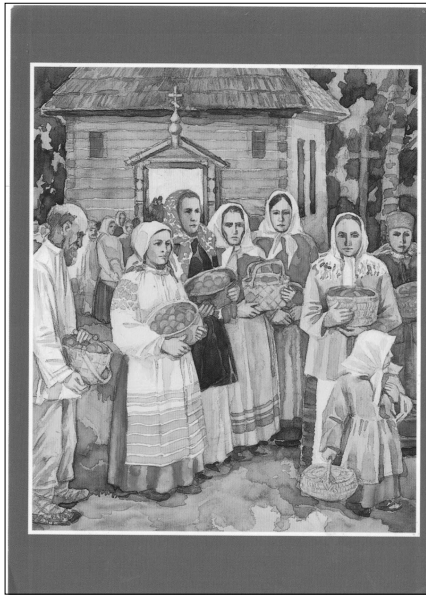
«Я БАЧУ, ЯК СВЯТЛЕЕ ТВОЙ ТВАР, МОЙ РОДНЫ КРАЮ»

Твор Купалы пра Вялікдзень стаў прычынай з'яўлення іншага твору. Радкі Купалы цытуе ў сваім вершы ў прозе «Хрыстос Уваскрос» Сяргей Палуян, малады крытык, які рана сышоў з жыцця, але паспеў праз свой літаратурны густ і гарачую любоў да Беларускай падтрымаць вартых аўтараў і вартыя творы.

«Радуйся, мой родны краю! Надзея, як жывучая вада, льецца ў тваю душу. Скора і ты ўваскрэснеш ад доўгага мёртвага сну. Вясна прыйшла і для цябе. Хрыстос Уваскрос!» — такім чынам, у вершы Сяргея Палуяна таксама побач з Уваскрэсеннем Хрыстовым гучыць тэма адраджэння народа.

«Я бачу, як святлее твой твар, мой родны краю. І, поўны сілы і веры, я крычу ўва ўсю моц тваім нівам, лясам і балотам, тваім панурым вёскам, тваім пакрыўджаным сынам:

— З вялікім святам віншую! З вялікім святам, Вялікі Беларускі Народ!
— Хрыстос Уваскрос!»

«ІШЛІ ПА НЕБЕ ПРОДКІ, ЯК АБЛОКІ»

Рыгор Барадулін, таксама як і Колас, у творы пра Вялікдзень успамінае сваё дзяцінства. Як заўсёды, яго верш поўніцца сакавітымі беларускімі слоўцамі, падхопленымі на роднай Ушаччыне, ад маці Акуліны. Вялікдзень паэт называе на мясцовы манер Вялічкай:

«Прыходзіла Вялічка на сяло
З чырвоным яйкам, з белатварым сырам,
І сцежку, паднядзеленую жвірам,
Світанне лугам за руку вяло.
Ірала сонца, ажывала тло,
Свянцонка пахла злагадаю, змірам.
І ўсім малечым вачаняткам шчырым
Прысмакаў досыць на сталё было.
Распо святло, надзея ўваскрасала.
З душы ўцякалі недавер і змрок.
І песняў валачобнікам хапала.
І сніўся падарожжы сон далёкі.
І адвячорак позніўся знарок.
Ішлі па небе продкі, як аблокі».

«І МАМА ЛЮБІЛА ВЯЛІКДЗЕНЬ»

Шчымыя вершы Алеся Пісьмянкова «Велікодны ўспамін» прасякнуты не толькі радасцю, але і светлым сумам. Паэт успамінае сваю маці, медсястру Марыю Сямёнаўну, з якой калісьці заўсёды святкаваў гэты светлы дзень у родных Бялынкавічах, на Магілёўшчыне:

«Я сёння, відаць, не засну —
Мой одум сірочы не знікне:
І мама чакала вясну,
І мама любіла Вялікдзень.
Звечара ў печы паліла,
Смажыла
Ды варыла.
Не гатавала,
А — чаравала,
Пры агні шчыравала.
Як сонца свяцілася ласкай
І грэла ўсіх любасць-спакой,
Якія ў Сямёнаўны пасхі!
Якія ў Сямёнаўны краскі.
Якую струну ні крану,
Зноў памяць балуючая ўскрыкне:
Без мамы страчаю вясну,
Без мамы святкую Вялікдзень».

«УЗЫДУЦЬ КВЕТКІ ПРЫГАЖОСЦІ, ЯКАЯ ВЫРАТУЕ СВЕТ...»

Паэт Васіль Гадулька пры жыцці амаль нічога не надрукаваў, жыў на вёсцы, па рэдакцыях не хадзіў... Але яго вершы, якія захаваліся і былі апублікаваныя пасля смерці паэта, вельмі таленавітыя. Васіль Гадулька ўмеў углядацца ў навакольны свет, бачыць мудрасць і прыгажосць прыроды. Вось як апісвае ён Вялікдзень:

«Чаромхі куст расцвіў на ўзлеску.
У парку распусціўся бэз.
Прынёс Вялікдзень людзям вестку:
Хрыстос-пакутнік уваскрэс.

Як мар вясновы ў сэрцах расквіт,
як лепшай долі пасланцы,
куды ні глянь — пралескі ўроскід,
абাপал сцежкі — дзьмухаўцы.

На радасць усяму ў прыродзе
па свеце кроцьціць белы май,
нагадае: «Жывіце ў згодзе —
і там, дзе звёў гняздо адчай,
дзе блёкат хцівасці і злосці
труціў пачуццяў першацвет,
узыдуць кветкі прыгажосці,
якая выратуе свет...»

«НАМ СОНЦА БУЛКАЙ ВЕЛІКОДНАЙ...»

Паэт Віктар Шніп таксама атаясамлівае гэтае светлае свята найперш са сваім вясковым дзяцінствам, калі хадзілі ад хаты да хаты з песнямі валачобнікі, калі маці, Ніна Міхайлаўна, пакла булкі, якія паэт параўноўвае з сонцам.

«Вялікдзень — наш Вялікі Дзень.
Нам сонца булкай велікоднай
Плыве ў нябёсах, доўжыць цень
На сцежцы, што па вёсцы годна
Зноў валачобнікаў вядзе,
Што з песнямі ідуць святымі.
І ёсць Хрыстос сярод людзей
Нябачны, як агонь у дыме».

Няхай жа Вялікдзень для ўсіх, хто святкуе, будзе сапраўды светлым днём, калі душа цягнецца да добра, калі так шчымыя ўспамінаюцца бацькі, родныя мясціны... «Цяпер сонца, красуючыся, да вышыняў узыходзіць і, радуючыся, зямлю сагравае... Сёння вясна красуюцца, ажыўляючы зямную прыроду, і бурныя вятры, што ціха павяваюць, плады памнажаюць, і зямля, што насенне жывіць, зялёную траву нараджае», — казаў святы Кірыла Тураўскі, прыпадабняючы гожай вясне — веру, а зіме — бязвер'е. Хай жа красуюцца на нашай зямлі вясна!

Людміла РУБЛЕЎСКАЯ.